

Nr 60

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1961/62 till studiehjälpnämnden; given Stockholms slott den 3 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av oikägda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag om erforderliga anslag å driftbudgeten till studiehjälpnämnden med sammanlagt 225 000 kronor, varav till avlöningar 184 000 kronor och till omkostnader 41 000 kronor. Jämfört med de för innevarande år anvisade anslagen innebär anslagsäskandena för budgetåret 1961/62 en ökning med 24 000 kronor, sammanhängande med, förutom automatiska ökningar, främst en mindre uppräknings av medlen till nämndens personalkostnader.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, följande.

I årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkten 319 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1961/62 beräkna

a) till *Studiehjälpnsämnden: Avlöningar* ett förslagsanslag av 167 000 kronor;

b) till *Studiehjälpnsämnden: Omkostnader* ett förslagsanslag av 34 000 kronor.

Sedan dessa anslagsfrågor numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla desamma.

I. Inledning

Genom beslut den 30 juni 1960 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att skyndsamt verkställa översyn av studiehjälpnsämndens organisation.

Med anledning härav tillkallades den 4 augusti 1960 såsom sakkunniga för nämnda ändamål f. d. lektorn E. K. G. Smedberg, byråchefen i skolöverstyrelsen K. V. Grendin och e. o. byrådirektören i statens organisationsnämnd C. G. F. Tornborg samt uppdrogs åt Smedberg att såsom ordförande leda utredningsarbetet.

Sedan uppdraget slutförts, har de sakkunniga den 21 december 1960 avlämnat betänkande med förslag rörande studiehjälpnsämndens organisation (stencilerat).

Över betänkandet har yttranden avgivits av skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, statskontoret, statens lönenämnd, statens organisationsnämnd, garantilånenämnden, studiehjälpnsämnden och studie-sociala utredningen.

II. Studiehjälsnämndens arbetsuppgifter

Beträffande de arbetsuppgifter som åvilar studiehjälsnämnden må på grund av de sakkunnigas utredning framhållas följande.

De grundläggande bestämmelserna rörande studiehjälsnämnden och dess verksamhet finns i allmänna studiehjälsreglementet (SFS 1958: 326). Nämnden är central myndighet för den statliga studiehjälsen vid samtliga statliga eller under statlig tillsyn ställda läroanstalter med undantag huvudsakligen för universitet och högsolor, beträffande vilka studiehjälsen administreras av garantilänenämnden.

Som *sammanhållande och ledande organ* har nämnden till uppgift att i samråd med skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen fastställa gemensamma riktlinjer och tillämpningsföreskrifter för studiehjälsen. För detta ändamål hålles sammanträden med företrädare för de olika myndigheterna, varefter nämnden utarbetar de härvid överenskomna föreskrifterna. Nämnden utarbetar vidare de gemensamma tabellerna för beräkning av stipendierna vid läroverk och liknande skolor, folkhögskolor, yrkesskolor och lantbruksskolor samt färdigställer petita för studiehjälsen vid samtliga i studiehjälsreglementet angivna läroanstalter, d. v. s. förutom de av nämnden direkt beträffande studiehjälsen berörda skolorna jämväl folkhögskolorna och yrkesskolorna. Anvisningar rörande den lokala handläggningen av de allmänna studiebidragen har utfärdats av nämnden för alla berörda skolor.

Till nämnden har vidare från och med budgetåret 1960/61 centraliserats administrationen av studiehjälsen för svenska elever vid studier i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Nämndens ojämförligt största verksamhet utgör *den centrala administrationen av studiehjälsen vid läroverken och därmed jämförliga läroanstalter, försöksskolor, lärarutbildningsanstalter och andra fackutbildningsanstalter*. Studiehjälsen är här allmänna och särskilda studiebidrag, stipendier och studielån.

Studiebidragen beslutas av skolstyrelser eller rektorer. Nämndens befattning med dessa slag av studiehjäls består i utfärdandet av föreskrifter och anvisningar rörande styrelsers och rektorers handläggning av studiehjälsen, beslut med anledning av besvär över styrelsers och rektorers beslut om studiebidrag, avgörande av till nämnden hänskjutna frågor rörande studiebidragens utgående och beräkning, fastställande och tryckning av ansökningsblanketter m. m. Ärenden rörande studiebidragen utgör största delen av de årliga diarieförda ärendena, vilka — förutom de särskilda stora grupperna studielån och stipendier — år 1960 uppgick till omkring 1 500.

Stipendier vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter beslutas av nämnden. Jämte allmänna läroverk hör sålunda hit kommunala

gymnasier, flickskolor, realskolor och praktiska realskolor, högre folkskolor, högre tekniska läroverks gymnasium, tvåårig linje av statsunderstödda handelsgymnasier, specialgymnasiet vid Hvilans folkhögskola samt sådan under skolöverstyrelsens eller överstyrelsens för yrkesutbildning inseende ställd läroanstalt, vars bildningsmål är jämförligt med de nämnda läroanstalternas. Sistnämnda grupp omfattar bland annat internatläroverken och övriga statsunderstödda privata skolor samt korrespondensrealskolor och -gymnasier. För närvarande utdelar nämnden stipendier åt elever vid omkring 530 skolor av olika slag. Budgetåret 1959/60 uppgick antalet ansökningar om stipendier från dessa läroanstalter till omkring 40 600 varav omkring 29 500 beviljades. Stipendiesumman uppgick till omkring 11 200 000 kronor. Budgetåret 1960/61 är antalet ansökningar omkring 45 000.

Till studiehjälpsnämndens befattning med stipendierna hör att utbetala beviljade belopp till mottagare vid skolor, som inte sorterar under de kommunala skolstyrelserna, och att i början av vårterminen ompröva stipendiebeslut, då skäl härför föreligger. Antalet ärenden i sistnämnda hänseende utgör cirka 500 årligen.

Beslutanderätten rörande stipendier till elever vid försöksskolans högstadium har från och med innevarande budgetår överflyttats till skolstyrelserna. I de fall en försöksskoleelev ej är skolpliktig i den kommun, där skolgången fullgöres, fattas dock fortfarande beslut i stipendieärendet av studiehjälpsnämnden. Hösten 1960 uppgick antalet ansökningar av detta slag till omkring 600.

Efter budgetårets slut skall studiehjälpsnämnden sammanställa en omfattande statistik rörande olika slag av studiebidrag och stipendier.

Studielån ur allmänna studielånefonden samt stipendier till låntagare beslutas av nämnden. Lån kan beviljas för studier vid statliga eller under statlig tillsyn ställda läroanstalter med undantag för de anstalter, vid vilka studerande kan beviljas lån ur lånefonden för universitetsstudier. Nämndens låneklientel finnes för närvarande bland eleverna vid omkring 40 lärarutbildningsanstalter och omkring 125 andra fackutbildningsanstalter, såsom tekniska fackskolor av olika slag, handelsgymnasiers ettåriga linjer, sjöbefälsskolor, anstalter för utbildning av föreståndarinnor för ålderdomshem och barnhem, ekonomiföreståndarinnor, sjuksköterskor, laboratriser, preparatriser och tandtekniker. Hit hör också läroverket för vuxna och statliga kompletteringsgymnasier. Budgetåret 1959/60 uppgick antalet låneansökningar till omkring 11 500. Beviljad lånesumma var omkring 18 500 000 kronor till omkring 10 500 elever. För budgetåret 1960/61 kan antalet ansökningar beräknas överstiga 12 000.

Samtidigt med behandlingen av låneärendet avgöres frågan om stipendium åt sådana låntagare, som enligt författningens bestämmelser kan erhålla sådant. Ansökan göres nämligen om det lånebelopp sökanden önskar erhålla. Den studiehjälp, som nämnden med hänsyn till sökandens ekonomiska förhållanden anser sig böra tilldela sökanden, uppdelas av nämnden

på lån och stipendium. Antalet beviljade stipendier av detta slag var läsåret 1959/60 omkring 4 500 och stipendiesumman omkring 2 450 000 kronor.

På grund av avbrott i utbildningen under läsårets lopp indrogs budgetåret 1959/60 425 lån och 250 stipendier. Tillägglån, dock i mindre antal, kan också under pågående läsår beviljas med hänsyn till låntagares ändrade ekonomiska förhållanden. Ändringar i amorteringsplaner och disposition av beviljade lån, överflyttning av lån till annan läroanstalt m. m. innebär omkring 1 000 expeditioner årligen.

På kansliet föres statistik över antalet sökande, beviljade och avslagna lån m. m.

Studiehjälsnämnden utdelar också de stipendier, som kan utgå som bidrag till kostnader för kursavgift vid korrespondensinstituten (brevskolorna). Dessa s. k. brevskestipendier går huvudsakligast till elever vid Hermods korrespondensinstitut och NKI-skolan i Stockholm. Antalet ansökningar uppgår till omkring 500 årligen.

För att visa utvecklingen av nämndens verksamhet meddelas i det följande vissa avrundade siffror för den sistförflutna femårsperioden.

Budget- år	Stipendier i läroverken o. d.			Studielån			Stipendier åt låntagare	
	Sökande	Antal stip.	Summa kr.	Sökande	Antal lån	Summa kr.	Antal stip.	Summa kr.
1955/56 ..	22 000	14 300	5 380 000	7 600	6 500	10 122 000	2 640	1 240 000
1959/60 ..	40 600	29 500	11 182 000	11 500	10 500	18 500 000	4 500	2 460 000
ökning ...	18 600	15 200	5 802 000	3 900	4 000	8 378 000	1 900	1 220 000

Tabellen visar, att under femårsperioden antalet sökande av stipendier och studielån ökat med 76 procent och den av nämnden utdelade studiehjälpssumman med 92 procent. I fråga om studiehjälpens ökning bör dock beaktas, att från och med den 1 januari 1958 i samband med införandet av de allmänna studiebidragen för elever mellan 16 och 18 år stipendierna för elever över 18 år blev höjda, varför summorna icke är direkt jämförbara. Utan denna stipendiehöjning torde ökningen i stort sett ha motsvarat ökningen i antalet sökande. Under samma period har de diarieförda ärendena fördubblats från omkring 600 till omkring 1 200 (1960 omkring 1 500). De icke diarieförda ärendena har också starkt ökat. Summan utbetalade brevskestipendier har ökat från 85 000 kronor till 150 000 kronor.

III. Studiehjälsnämndens organisation

Den nuvarande studiehjälsnämnden motsvarades tidigare av studielånenämnden, som hade till uppgift att utdela studielån ur allmänna studielånefonden. Då statsmakterna år 1945 beslöt att införa stipendier för bekostan-

de av inackordering eller dagliga resor för studerande landsbygdsungdom och stipendier åt elever vid korrespondensinstitutet utvidgades nämndens verksamhetsområde till att avse administrationen även av denna studiehjälp. Nämndens uppgifter har därefter vid olika tillfällen utökats i samband med att nya studiehjälpformer tillkommit och år 1953 ändrades benämningen till studiehjälpnämnden. Den nuvarande organisationen av nämndens kansli fastställdes i samband med prövningen av anslagsbehovet för budgetåret 1957/58.

En viss decentralisering av nämndens uppgifter företogs genom beslut av statsmakterna år 1960, då beslutanderätten rörande stipendier till elever i försöksskolorna överflyttades till skolstyrelserna.

Nämnden består av sju ledamöter, vilka enligt studiehjälpreglementets bestämmelser skall äga kunskaper och erfarenheter om såväl allmänna sociala förhållanden som speciella utbildningsförhållanden. Nämndens ordförande och ledamöter utses av Kungl. Maj:t. Nämnden utser vice ordförande samt anställer sekreterare och kanslipersonal. Sammanträden äger rum på kallelse av ordföranden så ofta detta med hänsyn till föreliggande ärenden är erforderligt. Nämnden äger att uppdraga åt ordföranden att ensam eller jämte ledamot handlägga ärenden, som fordrar skyndsamt avgörande och ej är av principiell eller eljest av större betydelse.

Ordförandeposten har under en lång följd av år innehaft av lektorn Einar Smedberg. Sedan budgetåret 1945/46 har han helt ägnat sig åt studiehjälpnämndens verksamhet och härför uppburit arvodesersättning. Genom heltidsanställningen har Smedberg kunnat fungera inte blott som ordförande i en kollegial nämnd utan även som chef för nämndens kansli med en från nämnden delegerad synnerligen omfattande beslutanderätt.

Beträffande omfattningen av de arbetsuppgifter, som varit förenade med ledningen av nämndens och kansliets arbete framhålles, att nämnden haft sammanträden en à två gånger i månaden. Dessemellan har ordföranden haft överläggningar med vissa nämndledamöter för beslut i ärenden, som han ansett böra avgöras snarast.

Som en följd av den förut berörda delegeringen av beslutanderätten har ordföranden granskat och beslutat om ansökningar om stipendier och studielån däribland de stipendieärenden, som överlämnats från granskningsmännen. Efter föredragning av sekreteraren har han vidare beslutat i ärenden, som han överlämnat till denne för beredning. I nämnden har han i regel varit föredragande. Utgående skrivelser och cirkulär undertecknas i regel av ordföranden.

Jämte de uppgifter, som nyss nämnts kan anföras, att ordföranden ansvarat för arbetets rationella bedrivande och därför organiserat den successiva utbyggnaden av verksamheten. Han har beslutat i personalfrågor och om nämndens ekonomiska förvaltning, utarbetat författningsförslag, petita,

ansökningsformulär, cirkulär och övriga viktigare skrivelser samt gjort utredningar om reformer av studiehjälpen.

Närmast under ordföranden har kansliets arbete handhafts av en förste byråsekreterare i Ae 21. De flesta låneansökningar liksom alla ändringar beträffande beviljade lån och fastställda amorteringar behandlas av byråsekreteraren i enlighet med de riktlinjer som fastställts av nämnden. Han bereder och föredrager vissa ärenden för ordföranden eller nämnden, däribland sådana stipendieansökningar, som icke överlämnats till granskningsmän. Vid nämndens sammanträden har han yttranderätt och han ansvarar för nämndens protokoll. Byråsekreteraren besvarar också de flesta förfrågningarna från skolstyrelser, rektorer och allmänhet, antingen per telefon eller brev eller vid besök på kansliet.

Förutom byråsekreteraren är vid nämnden anställda en kansliskrivare i Ae 10 och ett kanslibitråde i Ae 7. I nämndens avlöningsstat för innevarande budgetår har dessutom under icke-ordinarieposten inräknats avlöningskostnader till två kontorsbiträden i Ae 5, ersättning till tillfällig arbetskraft m. m. till ett belopp av 15 000 kronor samt arvodesersättning till en deltidsanställd vaktmästare med 2 700 kronor. Då det under senare tid inte varit möjligt att besätta kontorsbiträdestjänsterna, har arvodesanställd personal, däribland ett kanslibitråde, fått anlitas i ökad utsträckning. Lönekostnaderna för den icke-ordinarie personalen, däri inbegripet rörligt tillägg och kompensation för höjda folkpensionsavgifter, har för innevarande budgetår beräknats till sammanlagt 95 900 kronor.

Förutom avlöningar till icke-ordinarie personal upptar avlöningsstaten för budgetåret 1960/61 ett belopp av 40 000 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, som bestäms av Kungl. Maj:t. Häri har inräknats kostnader för arvoden åt studiehjälpsnämndens ordförande med 5 400 kronor och åt annan ledamot av nämnden med 2 700 kronor. På grund av den nuvarande ordförandens heltidsanställning har utöver ordförandearvodet till denne utgått en särskild ersättning, motsvarande de löneförmåner han skulle erhållit som lektor vid provårsläroverk i Stockholm. Sedan ordföranden avgått med pension från lektorstjänsten, har den särskilda ersättningen till och med budgetåret 1959/60 beräknats till belopp motsvarande skillnaden mellan de till nämnda lektorsbefattning knutna löneförmånerna och den statliga pensionen. Under innevarande budgetår har den särskilda ersättningen beräknats med utgångspunkt i halvtidstjänstgöring och därvid fastställts till 13 200 kronor.

I avlöningsstaten för studiehjälpsnämnden finns en för nämnden speciell post för ersättningar till granskningsmän, d. v. s. skolmän, som har till uppgift att granska ansökningar om stipendier och att på grundval av detaljerade, av nämnden fastställda regler föreslå stipendiater och uträkna stipendier enligt tabellerna för behovsprövningen. Denna post är för innevarande budgetår upptagen med 31 000 kronor.

Hela anslaget till studiehjälpsnämndens avlöningar är för innevarande år uppfört med 167 000 kronor.

Till studiehjälpsnämndens omkostnader har uppförts ett förslagsanslag av 34 000 kronor.

IV. De sakkunnigas förslag

Vid sin översyn av studiehjälpsnämndens organisation har de sakkunniga utgått ifrån att nämnden fortfarande skall ha ledningen av en studiehjälpsverksamhet av nuvarande omfattning. De sakkunniga har inte funnit anledning att föreslå ändringar i nämndens sammansättning.

I fråga om kansliorganisationen uttalar de sakkunniga bland annat följande.

Kansliorganisationen för studiehjälpsnämnden skiljer sig från ett ämbetsverk av vanlig typ därigenom att chefen för kansliet icke är en tjänsteman i egentlig mening utan ordföranden i en nämnd. Att så är förhållandet har enbart historiska skäl. Det nuvarande verket har vuxit fram ur den nämnd, som ursprungligen hade bråkdelen av den nu verksamma nämndens uppgifter. Allteftersom verksamheten vidgats, har visserligen ett kansli organiserats och utbyggt, men ledningen av detsamma har hela tiden legat hos den, som av Kungl. Maj:t utsetts att vara ordförande i nämnden. Reellt har han därvid kommit att utöva funktioner, som hos myndigheter av motsvarande konstruktion ankommer på kanslichef.

De sakkunniga har funnit, att starka skäl talar mot att bibehålla den nuvarande anordningen med uppgifterna som nämndordförande och kanslichef samlade hos samma person. Den nuvarande ordförandebefattningen bör enligt de sakkunnigas förslag ersättas med en nämndordförande och en kanslichef. Ordföranden skall leda själva nämndens arbete. Kanslichefen bör enligt förslaget i princip ha beslutanderätt i de ärenden, beträffande vilka den hittillsvarande ordföranden ägt att besluta. På nämnden bör i första hand ankomma att fastställa riktlinjer för verksamheten och besluta i principiella frågor.

Beträffande löneställningen för den nya befattningen som kanslichef föreslår de sakkunnigas majoritet, att tjänsten placeras i lönegrad B 3. På denna punkt har ledamoten Tornborg anmält avvikande mening och föreslagit placering i B 1. Kanslichefstjänsten bör inrättas som ordinarie och tillsättas av Kungl. Maj:t medelst fullmakt på förslag av nämndens ordförande.

I fortsättningen anför de sakkunniga bland annat följande.

Som tidigare visats har verksamheten särskilt under senare år kraftigt ökat och någon avmattning i expansionen kan inte förväntas åtskilliga år framåt. Någon utökning av den fast anställda personalen har trots arbetets successiva ökning icke skett under sistförflutna femårsperiod. Ett alltför stort antal övertidstimmar måste därför uttagas, och under tid av toppbe-

lastning måste kvällsarbete regelbundet tillgripas. Att enbart lita till personalens ambition, som hittills möjliggjort att en verksamhet i ständig tillväxt kunnat skötas, går icke i längden. Vissa angelägna arbetsuppgifter har vidare icke kunnat fullgöras av brist på lämplig personal. Detta gäller exempelvis granskning av de av skolstyrelser och rektorer beslutade allmänna och särskilda studiebidragen samt efterbehandling av stipendie- och låneansökningar. Vi finner det därför nödvändigt, att personalen förstärkes och att en viss omfördelning av arbetsuppgifterna mellan befattningshavarna sker.

Med utgångspunkt i vad som nyss anförts föreslår de sakkunniga, att nämndens personal förstärkes med ett andra kanslibitråde i Ae 7.

Den avsedda omfördelningen av arbetsuppgifterna inom nämndens kansli skulle innebära, att förste byråsekreterarens och kansliskrivarens arbete finge en mera kvalificerad natur. De sakkunniga föreslår därför, att löneställningen för dessa befattningar förbättras så, att tjänsten som förste byråsekreterare uppflyttas från Ae 21 till Ae 23, och kansliskrivartjänsten i Ae 10 göres om till tjänst som förste kansliskrivare i Ae 12.

Utöver den förut nämnda personalen beräknar de sakkunniga, att liksom hittills två kontorsbiträden är erforderliga för skriv- och kontorsgöromål. Vidare bedömes det även i fortsättningen vara erforderligt att vid toppbelastningar anlita extra arbetskraft, och de sakkunniga beräknar härför ett oförändrat belopp av 15 000 kronor. För en deltidsanställd vaktmästare beräknas ett likaledes oförändrat belopp av 2 700 kronor. Den för ersättning till granskningsmän upptagna anslagsposten beräknas för nästkommande budgetår stiga med 1 000 kronor till 32 000 kronor.

De av de sakkunniga föreslagna personalförstärkningarna och lönegradshöjningarna beräknas medföra en kostnadsökning för löner av 44 000 kronor. De automatiska kostnadsökningarna har därjämte beräknats uppgå till 11 000 kronor. Då innevarande års förslagsanslag till Studiehjälpnämnden: Avlöningar är upptaget med 167 000 kronor, skulle detsamma vid genomförande av de sakkunnigas förslag således uppföras med $(167\ 000 + 44\ 000 + 11\ 000 =)$ 222 000 kronor.

Anslaget till studiehjälpnämndens omkostnader har de sakkunniga föreslagit höjt med 7 400 kronor till 41 400 kronor. Höjningen hänför sig med 4 800 kronor till posten till expenser och beror till denna del på ökade kostnader för tryckning av blanketter, nödvändig nyanskaffning av hyllor, registerbord m. m. Förutom med vissa automatiska kostnadsökningar föranledes anslagsökningen i övrigt av ett förslag om ett belopp av 1 500 kronor till resor för kanslichefen och förste byråsekreteraren. Dessa skulle härigenom få möjlighet att bland lokala skolmyndigheter utöva viss aktiv rådgivning och samtidigt få ökade möjligheter att taga del av synpunkter på studiehjälpen och dess lokala administration.

V. Remissyttranden

Tre av de hörda remissmyndigheterna, nämligen *skolöverstyrelsen*, *överstyrelsen för yrkesutbildning* och *studiehjälpsnämnden*, har tillstyrkt det framlagda organisationsförslaget i dess helhet.

Statens lönenämnd, som uttalat en från de sakkunniga väsentligen avvikande uppfattning rörande utformningen av studiehjälpsnämndens personalorganisation, anser, att kanslichefen bör placeras som byrådirektör i lönegrad A 24. De föreslagna lönegradsuppflyttningarna för förste byråsekreterartjänsten och kansliskrivartjänsten avstyrkes av lönenämnden, som beträffande den förstnämnda tjänsten ifrågasätter, om inte en kanslistjänst vore motiverad för de med tjänsten förenade arbetsuppgifterna. Emot inrättande av ytterligare en tjänst i kanslibiträdesgraden har nämnden inte uttalat någon erinran.

I de övriga fyra remissyttrandena har ifrågasatts, om inte prövningen av frågan om studiehjälpsnämndens organisation borde anstå, tills studiesociala utredningen framlagt sina förslag rörande studiehjälpen för den högre undervisningen och administrationen av denna verksamhet.

Statskontoret uttalar således, att det bör övervägas, huruvida icke en sammanslagning är möjlig av studiehjälpsnämnden och garantilånenämnden eller i varje fall av de båda nämndernas kanslier och ifrågasätter, om inte detta organisationsproblem bör upptagas till behandling av studiesociala utredningen.

Om omedelbara åtgärder anses böra vidtagas beträffande studiehjälpsnämndens organisation, bör dessa enligt statskontorets mening bli av provisorisk natur. I så fall tillstyrkes inrättandet av ytterligare en kanslibiträdestjänst. I övrigt uttalar statskontoret, att kanslichefstjänsten bör placeras högst i lönegrad B 1, att frågan om höjd lönegradsplacering för förste byråsekreteraren och kansliskrivaren ej bör upptagas nu, att medlen för tillfällig arbetskraft och vikariatsersättningar bör nedbringas med minst 5 000 kronor, att vid omorganisationen arvodena till ordföranden och ledamöterna i nämnden bör omprövas med hänsyn till minskad arbetsbelastning samt att särskilda medel ej bör beräknas till resor för kanslichefen och förste byråsekreteraren.

Statens organisationsnämnd uttalar sig likaledes för en undersökning av lämpligheten att sammanslå studiehjälpsnämnden och garantilånenämnden till en administrativ enhet. Studiesociala utredningen bör enligt organisationsnämnden få i uppdrag att inkomma med förslag till organisation för ett centralt administrativt organ för studiesociala åtgärder.

Även *garantilånenämnden* anser, att resultatet av studiesociala utredningens arbete bör avvaktas. Dock bör på grund av arbetsbelastningen

sådana tillfälliga förstärkningar ske i studiehjälpsnämndens organisation, som föranleds av de omedelbara behoven.

Studiesociala utredningen framhåller i sitt yttrande bland annat följande.

Utredningsmännens förslag bygger på förutsättningen att nämndens uppgifter till art och omfattning skall förbli desamma som nu. *Studiesociala utredningen* känner sig i nuvarande läge inte beredd att ta någon definitiv ställning till detta eller andra tänkbara förslag till omorganisation av studiehjälpsnämndens arbete. Ett sådant ställningstagande förutsätter nämligen klarhet om det materiella innehållet i den studiehjälpsarbete, som det här är fråga om att administrera. Och denna klarhet kan knappast sägas föreligga i dagens läge i och med att *studiesociala utredningen* i enlighet med sina direktiv även kan komma att framlägga förslag, som berör en del av den studiehjälpsarbete, som nu regleras enligt allmänna studiehjälpsreglementet.

Studiesociala utredningen vill emellertid redan på detta stadium helt allmänt framhålla, att någon form av organisatorisk samordning mellan studiehjälpsnämnden och garantilånenämnden, t. ex. i administrativt hänseende, kan vara motiverad. Man skulle härigenom kunna underlätta en anknytning av de olika *studiesociala systemen* till varandra och skapa förutsättningar för en central informations- och upplysningsverksamhet i vad avser all statlig studiehjälpsarbete i landet.

Studiesociala utredningen förordar, att det avgivna förslaget rörande studiehjälpsnämndens organisation inte föranleder något definitivt ställningstagande, förrän utredningen framlagt sitt förslag till reformer i *studiesocialt avseende*.

VI. Departementschefen

Den omedelbara anledningen till att en utredning av studiehjälpsnämndens organisation igångsattes i följande var att nämndens ordförande och verkställande ledamot, f. d. lektorn Einar Smedberg, anmält att han av åldersskäl önskade lämna sitt uppdrag. Smedberg har under en lång följd av år förtjänstfullt lett nämndens arbete, och nämndens kansli har under denna tid med förhållandevis begränsade resurser på ett smidigt och effektivt sätt kunnat lösa sina ständigt växande arbetsuppgifter. Av den nyss redovisade utredningen framgår emellertid klart, att den nuvarande kansliorganisationen med en ordförande, som mot arvodesersättning tillika är knuten till nämnden på heltid som kanslichef, inte kan bibehållas efter den nuvarande ordförandens avgång. Enligt det föreliggande förslaget borde nämndordförandens uppgifter begränsas till ledningen av själva nämndens arbete och en särskild chef tillsättas för ledningen av kansliet.

De synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen av utredningsförslaget, talar emellertid för att det bör anstå med ett slutligt ställningstagande till frågan om de förevarande studiehjälpsärendenas centrala administration, till dess att *studiesociala utredningen* avgivit sina förslag. Det bör enligt min mening ankomma på sistnämnda utredning att i samband

med sina överväganden beträffande de studiesociala frågorna också pröva i vad mån fördelar kan vinnas genom en samorganisation — helt eller delvis — av garantilänenämnden och studiehjälpsnämnden samt att, med beaktande jämväl av rationaliseringsmöjligheter genom decentralisering o. dyl., framlägga de förslag beträffande administrationen, som utredningen finner motiverade.

I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till administrationsproblemen blir det nödvändigt att vidtaga vissa tillfälliga åtgärder beträffande studiehjälpsnämndens organisation.

Smedberg har på förfrågan förklarat sig villig att tills vidare kvarstå som nämndens ordförande samt att på deltid fungera som chef för nämndens kansli. En sådan lösning tills vidare av frågan om ledningen av nämnden och dess kansliarbete anser jag i nuvarande läge vara den lämpligaste. För att den skall vara möjlig fordras att vissa av ordförandens nuvarande uppgifter kan överlåtas på förste byråsekreteraren hos nämnden. Vidare är en förstärkning av biträdespersonalen påkallad med hänsyn till den fortsatta ansvällningen av rutingöromålen. Med hänsyn härtill förordar jag, att medel beräknas dels för ytterligare biträdes hjälp vid nämnden, dels — med hänsyn till tjänst innehavarens ansvarsfullare arbetsuppgifter — för en tillfällig förstärkning av förste byråsekreterarens avlöning, varom det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta. I övrigt bör kansliorganisationen förbli oförändrad.

Vid bifall till dessa förslag beräknar jag, med beaktande av den besparing, som vinnes genom ordförandens reducerade tjänstgöring, en kostnadsökning med sammanlagt i runt tal 8 500 kronor. Automatiskt verkande faktorer medför därutöver kostnadsökningar under avlöningsanslaget med i runt tal 8 000 kronor. Då anslaget Studiehjälpsnämnden: Avlöningar för innevarande budgetår är uppfört med 167 000 kronor, bör det således för budgetåret 1961/62 uppföras med ett belopp av $(167\ 000 + 8\ 500 + 8\ 000 =) 183\ 500$ kronor, eller avrundat 184 000 kronor.

Mot föreliggande förslag rörande anslaget till omkostnader har jag ingen erinran. För att möjliggöra för nämndens ordförande och förste byråsekreteraren att företaga resor i informationssyfte tillstyrker jag en höjning av medlen till reseersättningar med 1 500 kronor. De automatiska kostnadsökningarna kan beräknas till sammanlagt 5 500 kronor. Häri innefattas i första hand vissa ökade kostnader för ledamöternas resor, tryckning av blanketter samt förnyelse av kontorsmateriel. Anslaget Studiehjälpsnämnden: Omkostnader kan på dessa grunder för nästa budgetår beräknas till $(34\ 000 + 1\ 500 + 5\ 500 =) 41\ 000$ kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	37 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	90 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	22 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	1 900
6. Ersättningar till granskningsmän, <i>förslagsvis</i>	32 000
Summa kronor	184 000

b) till *Studiehjälpnämnden*: *Avlöningar* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 184 000 kronor;

c) till *Studiehjälpnämnden*: *Omkostnader* för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 41 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Kerstin Kylin-Almryd